

Mgr. Barbora HERČÍKOVÁ, *Královédvorská městská kancelář do roku 1620*. Disertační práce. Hradec Králové 2023, 247 s.

Hodnocení oponenta disertační práce

Doktorská disertační práce Mgr. Barbory Herčíkové (roz. Bönschové) nazvaná *Královédvorská městská kancelář do roku 1620* navazuje na její předchozí výzkumy a publikované výstupy věnované dílčím otázkám uvedeného badatelského tématu. Předkládaná disertace je tedy logickým završením cesty, během které se doktorandka popasovala například s *diplomatickou analýzou nejstarších dvou dochovaných královédvorských městských knih* (2019), s *problematikou pozůstalostní praxe* ve městě v pozdním středověku (2020) a konečně i s otázkou *smluvních záležitostí královédvorských měšťanů na přelomu 16. a 17. století* a s jejich zlistiňováním (2023). Poznávání různých správních a diplomatických činností spojených s městskou radou a kanceláří ve Dvoře Králové i s jejich úřední činností a písemnou produkcí doktorandka postavila na zevrubném průzkumu a analýze dochovaných pramenů z různých archivů a fondů ve skutečně úctyhodném množství, a to jak pramenů nevydaných tak i zpřístupněných edičně, od středověku až do počátku druhé poloviny 17. století, což je zcela správné, protože rokem 1620 život ve městě neskončil a většina pravidelně vedených městských knih a úředních i spisových agend, včetně těch, které autorka studovala, plynule pokračovala dál i poté, stejně jako činnost řady městských hodnostářů a úředníků. Disertační práce tedy představuje shrnující monografické zpracování problematiky od prvopočátků, přes vznik, vývoj, správní činnosti, diplomatickou produkci až po osazenstvo královédvorské městské kanceláře v kontextu správy obce, města a jejich okolí od středověku až po konec předbělohorské doby tak, jak se autorce studie jeví po shromáždění, kritickém zhodnocení, komparaci a interpretaci rozsáhlého souboru různorodých dat, která touto cestou získala.

Po stránce metodologické nelze práci nic podstatného vytknout. Běžně užívané vědecké metody diplomatiky (např. analýza různých typů dokumentů, jejich systematizace a třídění, komparace, induktivní postupy, sondážní metoda, zkoumání deperdit aj.) využila takřka beze zbytku, stejně jako mnohé metody ze správních dějin (např. dějiny úřadů a kanceláří, prosopografické výzkumy o životě a činnosti městských úředníků, propojení správních činností mezi radou, kanceláří a po roce 1547 i královským rychtářem, vztah správní praxe k právnímu prostředí apod.). Z další disciplín zmiňuji zdařile uplatněné paleografické a kodikologické postupy při zkoumání dochovaných městských knih a dalších pramenů, které umožnily pochopení geneze rukopisných knih, stejně jako rozlišení a identifikaci písařských rukou, které byly východiskem i pro další (např. prosopografické nebo funkční) postupy. Sfragistickou analýzou městských pečetí autorka dosáhla nejen objasnění jejich vývoje, ale i kancelářského užití. Zajímavé jsou i drobné historicko-sociologické sondy do královédvorské městské a příměstské společnosti (např. kapitola o vrchnostenské správě nad vesnicemi v městské jurisdikci na s. 148–154 nebo pasáž o úřadech pracujících v oblasti různých práv postranních na s. 159–167), které ukazují na jiné možnosti využití diplomatického materiálu a na interdisciplinární přístupy při studiu urbánního prostředí a jeho dějin.

Po stránce obsahové předkládaná disertační práce přináší velké množství nových poznatků o královédvorské městské správě, o radě, kanceláři a protagonistech správní činnosti i jejich písemných produktech, a stejně tak mnoho cenných a někdy i překvapivých zjištění buď o zcela specifických místních postupech anebo naopak o postupech inspirovaných v okolních královských městech (zejména v Hradci Králové) i jinde. Autorka svá tvrzení argumentačně zvládá velmi dobře díky výborné orientaci v pramenech i v sekundární literatuře a dokládá je i konkrétními pasážemi citovanými z pramenů (někdy možná i zbytečně dlouhými, ale to je věcí názoru), případně analogickými zjištěními platnými i pro jiná česká (ale i moravská) královská města. Členění práce je logické a zpracování jednotlivých kapitol pečlivé a přehledné. Jediné, co bych na tomto místě doktorandce mírně vytkla, je poněkud nešikovné číslování tabulek a vyobrazení v textu. Zařazení čísel a popisů až za ně působí a) rušivě a b) zdržuje, když u dlouhých vícestránkových tabulek je třeba se před jejich prostudováním nejprve přesunout až na konec, aby bylo vůbec jasné, co a proč je v nich obsaženo.

Po stránce faktografické práce představuje ucelený a bohatý soubor kriticky podaných dat a informací nejrůznějšího charakteru: od poznatků o jednotlivých dokumentech, od běžných i méně užívaných právních postupů a správních řízeních, přes rozbor dochovaných pramenů, výklady o městských orgánech, o jejich personálním obsazení a úředních postupech, o procesním a jiném právu, o místních zvláštnostech, osobnostech, historických událostech, až po rekonstrukci nedochovaných knih a dalších písemností čili deperdit, a po shrnutí celkové situace v královédvorské městské správě a především v městské kanceláři. Zejména autorčin soustavný výklad o královédvorských deperditech považuji za cenný, ačkoliv by se našly jednotliviny, kdy se s její interpretací některých pramenných zmínek úplně stoprocentně neztotožňuji. Nicméně jde o postup, který je pro badatele z období středověku a velmi raného novověku (a zejména v případě studia menších měst, jejichž význam byl lokálně omezený) takřka neocenitelný v situacích, kdy jsou tito badatelé nuceni potýkat se s torzovitostí fondu a s pramennou nouzí. Na tomto místě je třeba zmínit, že součástí disertační práce je v přílohách umístěná výběrová edice dokumentů, všech až na jediný z produkce královédvorské městské kanceláře (s. 223–246), v které autorka zpřístupnila šestnáct různě rozsáhlých diplomatických textů velmi vhodně dokreslujících předchozí pasáže o městské kanceláři a její produkci. Tím překvapivější pro mne bylo, že jsem v textu práce ani na příslušných místech ani v poznámkovém aparátu nenacházela téměř žádné odkazy na tuto skvělou pomůcku (snad jsem je nepřehlédla), které mohly na konkrétních příkladech autorčinu argumentaci ještě více podpořit a prohloubit.

Drobnou faktografickou poznámku mám k údajnému „Lévovi **Tlupovi** z Čechtic na Lochenicích“ (s. 23 a 30), což je ve skutečnosti „**Tluxa** z Čechtic“. Tluxové (psáno i Tluksové) byli velmi početný vladycký a později rytířský rozrod (psali se např. z Čechtic, z Bozejova, z Kamene, z Pacova, z Křivsoudova, z Kácova, z Buřenic, z Košetic, z Lhotic, z Rokštejna apod.), který od poloviny 14. století a během husitské revoluce expandoval z Bechyňska do Čáslavska a Vltavska a také do širšího okolí Prahy. V erbu měli dva zkřížené meče a původně asi šlo o vazaly či nápravníky pražských arcibiskupů z červenořečicko-pelhřimovského panství.

Konečně po stránce formální disertační práce sice splňuje požadavky kladené obecně na tento typ absolventských prací, ale nemohu se zde bohužel zdržet kritiky. Původně – ve snaze šetřit

papírem – jsem chtěla využít elektronickou podobu práce, ale je v ní tak velké množství různých neopravených chyb (např. chybějící nebo přebývající písmena, vynechaná či zdvojená slova nebo celá slovní spojení, neshoda mezi podmětem a přísudkem ve středním rodu v perfektu, odbytá interpunkce, která občas posouvala i význam vět, nesprávné předložkové vazby u sloves a tudíž nesprávné pády substantiv a adjektiv, nesprávné užívání rodů vztažných zájmen, hovorové výrazy, nesprávně tvořené jmenné přísudky se sponou a trpné rody aj.) a redakčně neupravených drobností (např. spojení datace tvrdou mezerou tak, aby se celá nacházela na jediném řádku apod.), což všechno dohromady tak rušilo při čtení, že jsem nakonec volila tištěnou podobu práce; nechtěla bych z pozice oponenta sklouznout na místo korektora, ale křížků, jimiž jsem si po stranách chyby vyznačila, byla více než stovka, což by v absolventské práci, jež má být vizitkou a snad i chloubou mladého vědce s hodností Ph.D., asi být nemělo. Nicméně to neubírá na odborných ani vědeckých kvalitách, o nichž jsem se rozepsala shora, takže předpokládám, že v samém závěru při dokončování práce se doktorandka patrně ocitla v časové tísní, která jí znemožnila provést precizní redakční zpracování textu.

Samostatně bych chtěla ocenit vynikající výběr obrazových příloh, které jsou autorkou studie zvoleny velmi vhodně a názorně doplňují v textech obsažené analýzy či informace. Zajímavý soubor představují i dobře zpracované, přehledné a informativní tabulky, stejně jako již zmíněná výběrová edice v příloze.

Disertační práce Mgr. Barbory Herčíkové představuje velmi zajímavý, cenný a přínosný počín zařazující se do kontextu výzkumu českých venkovských královských měst a zejména měst věnných. Ukazuje, že i menší město typu Dvora Králové nad Labem poskytuje fundovanému badateli mnoho podnětů ke studiu a zajímavého materiálu pro zkoumání. Přeji doktorandce, aby v započatém díle nepolevovala, a její disertační práci ráda **doporučuji k obhajobě**.

V Českých Budějovicích 28. ledna 2024

doc. Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.